

Simris

Distrikt Simris

Simris kyrka. Foto Jorchr/GFDL.

HISTORIA

”Cimbris-lund, fast utan träd, ligger söder om staden straxt utom ängen, en kvart till längden. Lunden bestod nu av intet annat än låga och knappt alnshöga buskar av ek, lind, hassel, hagtorn och andra sådana trån, som årligen av människor och fänad hindrades i växten. Denne lund hade i fornda tider varit en av de präktigaste; men när snapphanarne här i Skåne blevo vid år 1679 eller 1680 drevne i trängsel, retirerade de sig hit åt denna trakten och fattade sista posten vid Stenshuvud. En del kommo över till Bornholm, sedan de rövat båtar vid Kivik och andre omkringliggande fiskelägen, varföre Cimbris-lund på en skoglös ort under skäl att snapphanar ej här måtte uppehålla sig, måste kullhuggas”, skrev Linné i sin skånska resa 1749. Simrislund, den lilla lövskogen strax söder om Simrishamn skall ha kalhuggits omkring 1680 för att inte bli ett tillhåll för flyende snapphanar. Långt tidigare berättar Snorre Sturlasson i Eddan om Svimmars vilket har tolkats som Svimmeråns, det vi nu kallar för Tommarpsån. Vid åmynningen fanns ett litet samhälle som kallades Symbirshafn, det vill säga Simris hamn. Nuvarande Simris hette då Simbrose och hade vuxit upp kring en stor sankmark.

I dag härskar ron och lugnet på båda sidor om Tommarpsån, som en gång var segelbar ända till medeltidsstaden Tumathorp. Att det har bott folk i Bjärsjö länge visar fornlämningar av olika slag. Bronsåldersgraven Kvesehög/Kvex hög och Pittjostenen är fantasieggande exempel. Kvesehög ser kanske inte så imponerande ut, men från toppen kan man vid god sikt se mer än ett dussin kyrktorn runt om på slätten. I Bjärsjö har arkeologer grävt ut en stor brons- och järnåldersboplats med minst 104 gravar. Förr trodde man att det spökade i Bonnhögen, nu kallad för Grams backe, Bys backe eller Grusbacken. I mitten av 1800-talet var detta en pestkyrkogård och de som låg här fick inte vila i vigd jord och fick därför inte någon ro. Det fanns också magisk kraft att hämta här i form av midsommardagg som kunde användas som botemedel mot sjukdom. Dagen skulle samlas in från gräset på kyrkogården

på midsommarafton efter mörkrets inbrott.

Kyrkan i Simris är byggd på 1100-talet och försedd med ett mycket brett torn som förmodligen haft någon form av försvarsfunktion. I tornets första våning finns en väl bevarad emporanordning, ett galleri varifrån utvalda delar av församlingen kunde följa mässan. Under medeltiden såg kyrkorummet annorlunda ut, då stod eller knäföll församlingen under hela mässan. Männen höll till i den södra delen av kyrkan och kvinnorna i den norra. De få sittplatsen som fanns, oftast utmed långhusväggarna var främst avsedda för äldre.

Ursprungligen fanns det två separata ingångar, för kvinnorna i norr och för männen i söder.

Den södra portalen är nu inmurad på sin ursprungliga plats i den södra långhusvägen.

I och med reformationen på 1500-talet började bänkar placeras i kyrkorna och predikstolar sattes in. Det sägs att Jätten på Stenshuvud inte tålde klangen från kyrkklockorna i Simris.

Därför kastade han sten mot kyrkan. Men stenen nådde inte fram utan föll ner på Ola Olssons ägor i Gladsax. Det var en väldig sten.

Simris bygata fick sitt namn 1980. Foto: Kicki Näslund

1980 fick Simris gator sina namn. Innan dess var det fastighetsindelningen som styrde. På nuvarande Byadammsvägen hade de flesta husen adressen Simris 20 med tilläggsnummer. 25 juni 1980 godkände kommunstyrelsen de namn som museiintendenten Åberg och trädgårdsmästare Svensson föreslagit. Bjärsjövägen och Viarpsvägen var självklara och även Simris bygata, Hålehöjsvägen fick sitt namn efter gravhögen intill, Toftavägen sitt efter de markbitar som på skifteskartan kallas för tofter och Byadammsvägen eftersom den en gång omgavs av två dammar. Smeden Stridsberg blev glad då vägen i södra delen av Simris, den som inte var mycket mer än en stig fick heta Smedjevägen. Området söder om byn heter Lillehall på skifteskartan och den ursprungliga vägen fick namnet Lillehallsvägen. Kommunstyrelsen anmärkte på Simrissträddet eftersom det alltid kallats bara för Sträddet men det fanns redan i Baskemölla.

PLATSER

Bjärsjö, fanns Bjärsjömölla, Bieresøe mølle, 1621.

Brantevik beläget i Simris och Östra Nöbbelövs distrikt, namnet är äldst känt genom ägonamnet Brantewiks Lyckor 1810. Det avsåg ursprungligen en vik i Branta ett äldre ortnamn syftande på den bergiga, påfallande branta kuststräckan längs Östersjön. Två stenrösen här benämns Branteröör på en karta från 1684 (på dagens kartor Brantarör).

Simris, Simbrose 1133, Simbrosa, 1100-talets mellersta del. Det ursprungliga sockennamnet, som är givet efter kyrkbyn, innehåller i förleden ett äldre namn på Tommarpsån, Sim(b)r(a), den långsamt flytande och i efterleden os, åmynning. Namnet avsåg alltså ursprungligen Tommarpsåns utlopp i Östersjön.

Viarp är svårtolkat. Ett alternativ är att förleden syftar på egennamnet Vibe eller Vipe. Vi i betydelsen helig plats har däremot inte tagits upp av ortnamnsforskarna. En tolkning kan vara den nya bosättningen vid den heliga platsen.

I Simris finns ett stort antal ängar och åkrar med namn, alla tidigare än 1570, några exempel är: Aa eng, Aalle pudtz, Biernnehöy agir, Bonde regill, Brede steen agir, Bröds tofften, Fule steen, Heslebieng agir, Horsell agir, Korsse wad eng, Leerbeck agir, Raffthöy agir, Seell agir, Vjeager, Sæe maë eng och Vjeager.

LÄS MER

Hus och hem Brantevik före år 1900, Solli, E.

Linné, C. Skånska resa 1749, sid. 141-142.

Nämnda ting men glömda, Ola Svensson, s 209.

Simris, en annan by på Österlen, Ingrid Svensson, 2011.

Simris, Berta Stjernquist. 1955-61.

Simris och Ö Nöbbelövs församlingar på Österlen. Vuxenskolan i Österlen, 1978.

Udi wor Kiøbsted Simbritzhaffn, En krönika från vår sista danska tid 1611-1660, Urban Glimberg, Gustaf Åberg, 1981.